

ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΞΑΝΑΟΡΑΜΑΤΙΣΤΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΕΛΠΙΖΟΝΤΑΣ ΣΕ ΑΛΛΑΓΕΣ; (του Γιάννη Ζήση)

✘ Ο τίτλος του θέματός μας, που πιστεύουμε ότι απασχολεί πολλούς, παραπέμπει σε δύο πράγματα:

A. στην ικανότητά μας να ξαναοραματιστούμε – και σε αυτό τον οραματισμό περιλαμβάνεται και ο αναστοχασμός.

B. στο ερώτημα εάν διαγράφεται στον ορίζοντα κάποια πραγματική δυνατότητα εξόδου από το επερχόμενο πεδίο περιβαλλοντικής, οικονομικής, γεωπολιτικής και πλανητικής κρίσης, αν υπάρχει – ή όχι– η δυνατότητα αλλαγής των παγκόσμιων πραγμάτων, ώστε τελικά ο οραματισμός αυτός να μην αποδειχθεί φρούδος, μάταιος, και διάκοσμος σε μια ανελέητη και αμετάτρεπτη πραγματικότητα.

Η αναγκαιότητα να ξαναοραματιστούμε την Ευρώπη γίνεται όλο και πιο έκδηλη. Αυτή όμως η αναγκαιότητα παραπέμπει στην ανάγκη να αλλάξουμε την Ευρώπη.

Η Ευρώπη του σήμερα

Επανέρχεται το ζήτημα ότι η θεωρία και η φιλοσοφία αποβλέπουν τελικά στην αλλαγή του κόσμου, σε μια αλλαγή για την οποία πρέπει να διεξαχθεί ένας πλατύς διάλογος. Θέλοντας να συνεκτιμήσουμε το όραμα και το πλαίσιο λειτουργίας των αναγκαίων αλλαγών, πρέπει να αναλογιστούμε σε ποια κατάσταση βρίσκεται η Ευρώπη.

Η Ευρώπη είναι μια ήπειρος που συντίθεται, θα έλεγε κανείς, από τρεις γεωγραφικές ζώνες:

A. την ζώνη εκείνη που συγκροτήθηκε από το Δυτικό μπλοκ στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου και από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (στην συνέχεια Ευρωπαϊκή Ένωση) πριν την κατάρρευση του Ανατολικού μπλοκ·

B. την ζώνη του ανατολικού μπλοκ, που προσελκύνθηκε στην

Ευρώπη και στο NATO.

Γ. την ζώνη εκείνη που διατηρεί την γεωπολιτική της ακεραιότητα ως μετεξελιγμένο υπόλοιπο του Ανατολικού μπλοκ, στο οποίο περιλαμβάνεται η Ρωσία ως ο βασικός γεωπολιτικός κληρονόμος της προγενέστερης διάταξης δυνάμεων, μέσα σε ένα νέο θεσμικό και συστημικό πλαίσιο.

Επίσης, υπάρχουν αρκετές διαφοροποιήσεις σε επιμέρους προσεγγίσεις που αφορούν, για παράδειγμα, τις σχέσεις της Τουρκίας με την Ευρώπη και τις σχέσεις των κρατών που προέκυψαν από την διάσπαση της πρώην Γιουγκοσλαβίας, που δεν έχουν ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σε γενικές γραμμές, υπάρχει, στο παλιό Δυτικό μπλοκ, ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται μια φρενήρης συστημική, άυλη, αλλά και εμπράγματο αναπτυξιακή ένταση, η οποία πλέον έχει μπει σε έναν ανταγωνισμό με τις πολύ μεγάλες αναδυόμενες δυνάμεις. Ταυτόχρονα, παρατηρείται μια φρενήρης πορεία αφομοίωσης στο Δυτικό γεωπολιτικό μπλοκ του χώρου εκείνου του πρώην Ανατολικού μπλοκ που έχει ενσωματωθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράλληλα, υπάρχει και μια ανάδυση, αβέβαιη αλλά επαρκώς πολωτική, φονταμενταλισμών και συστημικών μετεξελίξεων που έχουν να κάνουν, πρωταρχικά, με τα θέματα της μετανάστευσης, της εσωτερικής δημοκρατίας και της ασφάλειας.

Έτσι, λοιπόν, η Ευρώπη εμφανίζεται να έχει εξαντλήσει τον οραματισμό της. Οι παλαιοί προβληματισμοί, «να ξανασκεφτούμε την Ευρώπη» του Έντγκαρ Μορέν ή «οι πρωτοβουλίες» του Χάμπερμας και άλλων φαίνεται ότι δεν έχουν αποκτήσει επαρκή διάχυση. Παρά την οικονομική κρίση, είμαστε αντιμέτωποι με μια συστημική εμμονή, με μια καθήλωση στα Δυτικά στερεότυπα τα οποία πλέον έχουν γίνει παγκόσμια και καθιστούν σταδιακά την παγκοσμιοποίηση εξελικτικό μπούμερανγκ απέναντι στην Δύση.

Η Ευρωπαϊκή διανόηση δεν φαίνεται να αναδεικνύει επαρκείς ρόλους, αν σκεφτούμε το μέγεθος της δύναμης της Ευρώπης, ούτε την ιστορική ευκαιρία που, λόγω αυτής της δύναμης, αντιμετωπίζει και που θα της επέτρεπε να επιτελέσει έναν παγκόσμια θετικό ιστορικό, πολιτικό και πολιτιστικό ρόλο. Οι

πολιτικές των ισχυρών συμφερόντων και think tank είναι υποδηλωτικές της αρνητικής πίεσης που ασκούν στην χάραξη της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το πρόβλημα είναι ότι η Ευρώπη, παρά την τεράστια ιστορική της εμπειρία, δεν δείχνει μέχρι στιγμής ότι μπορεί να γίνει μια εναργής και αναστοχαστική δύναμη για την ανθρωπότητα, ένας «προπομπός της παγκόσμιας συνείδησης, όπως το προσδιόριζε, ως ευκτική προοπτική για την Ευρώπη ο Τζέρεμυ Ρίφκιν. Οι όποιες αναφορές μας, βέβαια, σε διανοούμενους και πολιτικά πρόσωπα δεν σημαίνει την γενική θεωρητική τους αποδοχή, αλλά, απλώς, μια εστιακή αναφορά σε αυτούς ή από αυτούς.

Επτά άξονες στόχοι για το μέλλον της Ευρώπης

Το καθήκον μας, ως εκφραστών της Κοινωνίας των Πολιτών, σαφώς μας αναγκάζει να οραματιστούμε το μέλλον, έστω και ερήμην όλων εκείνων των παραγόντων που συμμετέχουν στη διαχειριστική και ιστορική πορεία της Ευρώπης. Το σύνδρομο της «φωνής βοώντος εν τη ερήμω», ούτως ή άλλως, είναι σύνηθες στην ιστορία. Με αυτή, λοιπόν, την εισαγωγή, ας προσδιορίσουμε τους κύριους άξονες που πιστεύουμε ότι η Ευρώπη πρέπει να αλλάξει θεαματικά, ουσιαστικά και αποτελεσματικά.

1. Η Ευρώπη πρέπει να αναπτύξει έναν πολύ πιο ουσιαστικό ρόλο στις διεθνείς διενέξεις, βγαίνοντας από την κρατική πολυσημία της και τον Ευρωατλαντικό δυισμό της, υπερβαίνοντας τα γεωπολιτικά συμφέροντα των μεγάλων δυνάμεων, με καθαρό αναστοχασμό και με βάθος αρχών. Πρέπει να γίνει μια **παγκόσμια δύναμη αντιμετώπισης των διεθνών διενέξεων**. Για να το επιτύχει αυτό, πρέπει να συγκεντρώσει την εμπειρία της. Η Πολωνία είναι μια χαρακτηριστική περίπτωση του πώς μια χώρα που ήταν διαμελισμένη και κατακτημένη μετετράπη σε μια χώρα επιθετική στις μειονότητές της, θέτοντας τα πρώτα μεγάλα προβλήματα στην Κοινωνία των Εθνών.

Είναι μέρος της Ευρώπης και μέρος του προβληματισμού της οι επιθετικές μειονότητες, τα επιθετικά έθνη – κράτη, τα πάθη των μειονοτήτων και των μεταναστών, η απουσία της αναγνώρισης της

ιδιότητας του πολίτη του κόσμου, της παγκόσμιας ιθαγένειας και οι φονταμενταλιστικές αντιπαραθέσεις, όπως, για παράδειγμα, στην Ιρλανδία. Όλα αυτά είναι μέρη της Ευρωπαϊκής εμπειρίας. Η Ευρώπη φέρει σημαντική ευθύνη για την εξέλιξη διεθνών προβλημάτων όπως το Μεσανατολικό, αλλά και το αναπτυξιακό μπούμερανγκ από χώρες όπως η Κίνα.

Όλα αυτά πρέπει να τα ξαναστοχαστούμε και να διαμορφώσουμε διαδικασίες παρεμβάσεων και πρωτοβουλιών που θα επιτρέψουν να εκφραστεί παντού το πνεύμα της ειρήνης – και στις τέσσερις βαθμίδες που είχε προσδιορίσει στην φάση της μεταρρυθμιστικής του πολιτικής ο Ατατούρκ θέτοντας ένα τέλος στις εδαφικές πολιτικές. Σε αυτά ακριβώς τα σημεία εστιάστηκε και ο Πάπας επισκεπτόμενος την Τουρκία, τα οποία, βέβαια, η ίδια η Τουρκική πολιτική και το βαθύ της κράτος ξεχνάει, και αυτό γιατί, ανθρωπολογικά μιλώντας, συνήθως από τις μεταρρυθμιστικές ηγεσίες και πολιτικές αφομοιώνουμε μόνο ότι είναι πιο άγρια ρεαλιστικό στην διαχείριση και πιο κοντά στα ζωικά αντανεκλαστικά της πολιτικής.

Προφανώς, η Ευρώπη δεν πρέπει να ξεχάσει την αναγκαιότητα του μερισμού του πλούτου ως μέθοδο επίλυσης των διαφορών. Δεν πρέπει να ξεχάσει τις Τέσσερις Ελευθερίες που διακήρυξε ο Φραγκλίνος Ρούσβελτ, στις οποίες στηρίχτηκαν και τα Ηνωμένα Έθνη κατά την διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, προτού διαμορφωθεί ο καταστατικός χάρτης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην μεταπολεμική συγκρότηση του ΟΗΕ.

Η Ευρώπη δεν πρέπει να ξεχάσει την ιστορική αμεροληψία, την νοητική, λογική και ηθική ολοκλήρωση που απαιτείται για την επίτευξη κάθε δίκαιης επίλυσης των διαφορών. Πάνω απ όλα, δεν πρέπει να ξεχάσει την αναγκαιότητα να εξισορροπήσει η ίδια τον εαυτό της, στο πλαίσιο της παγκόσμιας διαδικασίας, αντιλαμβανόμενη και τις άλλες κουλτούρες, όχι στην λογική μιας υπεροχής σε ό,τι αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά στην λογική της αντιμετώπισης της ανελέητης οικονομικής ιδιοτέλειας, του ατομικισμού και του υλισμού στον πολιτισμό μας –αυτής της ανελέητης εντατικοποίησης της καθημερινότητας

που έχει εμπλουτιστεί με την διασκέδαση της κοινωνίας του θεάματος.

Αυτός, λοιπόν, είναι ο πρώτος ρόλος της Ευρώπης στο πλαίσιο των διεθνών διενέξεων, καθώς, μάλιστα, η Ευρώπη αποτέλεσε το κύριο πεδίο διαμόρφωσης του προβληματισμού για την Κοινωνία των Εθνών, με δεδομένες βέβαια και τις συνεισφορές στην πρωτοβουλία αυτή των Δεκατεσσάρων Σημείων του Γούντροου Ουίλσον και το εισηγητικό πνεύμα του φίλου και συνεργάτη του Ουίλσον «Συνταγματάρχη» Χάουζ. Βέβαια, εδώ πρέπει να πούμε ότι η Αρχή των Εθνοτήτων αποτέλεσε μια παγίδα και αυτό αναδείχθηκε στο Πολωνικό ζήτημα αμέσως με τα μειονοτικά. Η Αρχή των Εθνοτήτων τέθηκε από την εποχή της νεωτερικότητας ως μια εξισορρόπηση της μηχανικής θεώρησης της κοινωνικής συγκρότησης που εξετράπη με τις ρομαντικές νοσταλγίες του 19^{ου} αιώνα, ενώ θα έπρεπε να είχαμε μείνει στο κράτος του δικαίου και στο κράτος της κοινωνίας και όχι στο κράτος – έθνος.

2. Έτσι, ερχόμαστε στον δεύτερο ρόλο που πρέπει να αναπτύξει και διαδραματίσει η Ευρώπη στις θεσμικές εξελίξεις, που αφορούν και τους διεθνείς θεσμούς και τους εσωτερικούς θεσμούς, τους ενδοκρατικούς θεσμούς και τους διακρατικούς. Η ίδια, εξάλλου, η Ευρώπη αποτελεί ένα πρωτόπορο μόρφωμα διακρατικής ολοκλήρωσης, το οποίο όμως πρέπει να αποκτήσει ανθρωπιστικό, περιβαλλοντικό και πολιτισμικό βάθος, υπό την έννοια της εξέλιξης και όχι υπό την έννοια του φονταμενταλισμού. Εδώ βρίσκεται η ανάγκη υπέρβασης των οικονομικών ή των φονταμενταλιστικών αναφορών και αναγωγών στις εξελίξεις αυτές.

3. Ο τρίτος άξονας του ευρωπαϊκού ρόλου, της ευρωπαϊκής προοπτικής, είναι ο πολιτισμικός ρόλος της Ευρώπης. Η Ευρώπη πρέπει να αποτελέσει έναν από τους προνομιακούς χώρους παγκοσμιοποιημένης εξέλιξης του ανθρώπινου πολιτισμού, στην λογική μιας **πολιτισμικής ελευθεριακής σύνθεσης** που αναγνωρίζει τον κοινοτικό πλουραλισμό των πολιτισμών, που είναι επικοινωνιακή, αλληλεπιδρά με τους άλλους μεγάλους

πόλους της παγκοσμιότητας, όπως είναι η Ασία, η Αφρική, η Λατινική Αμερική, η Βόρεια Αμερική, η Ωκεανία και, ταυτόχρονα, αναζητά από αυτές τις εναλλακτικές προοπτικές του παγκοσμιοποιημένου και πλουραλιστικού πολιτισμού την δική της εξισορρόπηση.

4. Ο επόμενος άξονας μοιάζει ιδιαίτερα κομβικός. Σε αυτόν αναδεικνύεται η ευθύνη της Ευρώπης απ' το παρελθόν για την διαμόρφωση του οικονομικού συστήματος και για τις συνέπειές του μέσα από την αποικιοκρατική εξάπλωση του αναπτυξιακού μοντέλου. Είναι **ο ρόλος της Ευρώπης στην απελευθέρωση του ανθρώπινου πολιτισμού από τον στιγματισμό της φτώχειας**. Εδώ πρέπει να συναντηθούν οι παραγωγικές όψεις του συστήματος με τις αναδιανεμητικές ή με τις όψεις του μερισμού, με τον μερισματικό χαρακτήρα του οικονομικού συστήματος, ώστε να απελευθερωθούμε από τον ηγεμονικό πατερναλισμό της παραγωγικής ισχύος και της ιδιοποίησής της, χωρίς να χάσουμε όμως τον ελευθεριακό χαρακτήρα της παραγωγής και της αγοράς, με μια βαθιά πρόνοια για τις περιβαλλοντικές κρίσεις και τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα της κοινωνικής οικονομίας.

5. Πέρα από τον διεθνή ρόλο στις θεσμικές εξελίξεις – που αυτό αφορά και τις εσωτερικές, όπως είπαμε, εξελίξεις και τις διεθνείς– η Ευρώπη μπορεί να πάρει **πρωτοβουλία για ένα νέο πρότυπο κράτους κοινωνίας και δικαίου**. Αυτό το βήμα, τόσο ως εσωτερική θεσμική εξέλιξη όσο και ως ολοκλήρωση των θεσμών της διεθνούς κοινότητας, θα έκανε το ρόλο της Ευρώπης να είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την συνολικότερη συστημική εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού.

Η συστημική εξέλιξη υποδηλώνει την συνολική αλλαγή ενός συστήματος. Η Ευρώπη βρίσκεται σε μια ώριμη πλέον κατάσταση για μια συστημική θεώρηση, καθώς, μάλιστα, τώρα υφίσταται μια ανταγωνιστική καθήλωση από τις αναδυόμενες οικονομίες, οι οποίες μοχλεύουν την δυναμική τους με το ευρωπαϊκό, κατ' ουσίαν, μοντέλο. Η Ευρώπη, βλέποντας πλέον από την θέση της εμφανιζόμενης αδυναμίας της τις συνέπειες του συστημικού τους προτύπου και μοντέλου, μπορεί, αφού αναστοχαστεί, να προτείνει

στην παγκόσμια κοινότητα ένα νέο πρότυπο. Αυτό βέβαια είναι πολύ μακράν των δυνατοτήτων της διαχειριστικής γραφειοκρατίας και τεχνοκρατίας των δομών της, κάτι που βρίσεται μακριά από τους δυτικούς δογματισμούς της και από την κοσμοσυστημική απλοϊκότητά της, όσο και αν αυτή εξυπηρέτησε τον ηγετικό της ρόλο τους τελευταίους αιώνες της παγκόσμιας ιστορίας. Είναι φανερό ότι η Ευρώπη εξωθείται σε πιο ασθενείς ρόλους, αλλά πρέπει αυτοί οι ρόλοι, για να ανακτήσει η Ευρώπη την προοδευτική ισχύ της, να γίνουν πιο ποιοτικοί.

6. Ένα από τα πεδία στα οποία, προφανώς, η Ευρώπη έχει κάνει συστημικά ένα βήμα και είναι εκ των πρωτοπόρων, για να μην πούμε ο πρωτοπόρος παράγοντας, είναι στον τομέα του περιβάλλοντος (αν τον αποτιμήσουμε στο σύνολο όλων των πλευρών και των πτυχών του, γιατί, σαφώς, σε κάποιες ειδικές πλευρές μπορούμε να συναντήσουμε αλλού πιο ολοκληρωμένα ειδικά παραδείγματα).

Ο ρόλος λοιπόν της Ευρώπης στη διακυβέρνηση που λαμβάνει σοβαρά υπόψιν την προστασία του περιβάλλοντος είναι από τους προνομιακούς και συμβάλλει, μάλιστα, στην εσωτερική της ολοκλήρωση και εσωτερική συστημική εξισορρόπηση. Ως προς όλα τα αναδειχθέντα προηγουμένως προβλήματα, αναφορικά με την συστημική εξέλιξη της Ευρώπης, είναι βέβαιο πως ο τομέας του περιβάλλοντος διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο στις παγκόσμιες θεσμικές εξελίξεις και στα ζητήματα που αφορούν την φτώχεια.

Ο ρόλος της, όμως, σε ό,τι αφορά το περιβάλλον επιτελείται με πολλές παλινδρομήσεις που πρέπει να προσεχθούν και να αντιμετωπιστούν. Το περιβάλλον αποτελεί ένα ανοικτό πεδίο πρόκλησης για ολοκλήρωση και ενσωμάτωση καινοτόμων πολιτικών, χωρίς αυτό να αποτελεί ένα πεδίο γραφειοκρατικού ολοκληρωτισμού. Είναι ένα πεδίο που πρέπει να γίνει βαθιά δημοκρατικό και συναινετικό. Χρειάζεται μια πιο ολοκληρωμένη και σφαιρική αντίληψη για την προώθηση των περιβαλλοντικών πολιτικών και για το πρότυπο ή το μοντέλο αυτών των πολιτικών.

7. Ο έβδομος άξονας συνδέεται με την πολυμορφική και πολυσημειακή ευρωπαϊκή και κρατική ολοκλήρωση των τομεακών πολιτικών της Ευρώπης. Οι τομεακές πολιτικές των κρατών είναι ένα απέραντο πεδίο το οποίο πρέπει να απελευθερωθεί από τις γραφειοκρατικές καθηλώσεις και να γίνει ανοικτό σε μια δημοκρατική προοδευτική διαδικασία. **Η Ευρώπη χρειάζεται έναν ανασχεδιασμό και μια ανακλιμάκωση των ευρωπαϊκών πολιτικών της.** Για να γίνει αυτό, πρέπει προηγηθεί μια πραγματική αξιολόγηση της κατάστασης και να εργαστούμε για να διαμορφώσουμε συνθήκες για μια νέα αφετηρία.

Χρειάζεται να απελευθερωθούμε από την θεσμική γήρανση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, να την ανανεώσουμε και να ξεφύγουμε από το παζάρι του ευρωπαϊκού θεσμικού γίγνεσθαι.

Το έλλειμμα οράματος για την Ευρώπη και η διανόηση

Γι' αυτή την νέα αφετηρία, που προϋποθέτει ένα νέο ευρωπαϊκό όραμα, πρέπει να αποτιμήσουμε τον **ρόλο της διανόησης**. Διαπιστώνει κανείς ότι η διανόηση είναι κουρασμένη. Γιατί, όμως, είναι κουρασμένη; Είναι κουρασμένη από τον γενικόλογο χαρακτήρα της διαπραγματεύσεώς της και της αναφοράς της στα ευρωπαϊκά ζητήματα. Είναι κουρασμένη –ή και έχει κουράσει– με τις παλινωδίες των αστέρων της στον στοχασμό. Πρόσφατο παράδειγμα αποτελούν οι απολογητές του Μπουσιανού μεσσιανισμού, οι οποίοι έκαναν την «προοδευτική τους παρέμβαση» ενάντια στον «φονταμενταλισμό» – πρόκειται για μεγάλα ονόματα της Ευρώπης που κάποτε αποτελούσαν τους προοδευτικούς ταγούς της. Κάποιοι άλλοι, όπως ο Χάμπερμας, διαφοροποιήθηκαν σε αυτό και δεν μπορεί κανείς να τους αποδώσει ενοχή για παλινωδίες.

Η Ευρώπη είναι παγιδευμένη στο επίπεδο της διανόησής της από έναν ναρκισσισμό, αλλά και από άγνοια των σημείων πολιτισμικής υπεροχής των άλλων κοινωνιών ή ιστορικών περιόδων. Υπάρχει μια ημιτελής ή μια ατελής διανόηση, μια αμέλεια νοητική που εμποδίζει αυτή την ολοκλήρωση της δημιουργίας ενός κύκλου, μιας νέας οικουμενικής κοσμοθεώρησης στο ευρωπαϊκό τουλάχιστον

πλαίσιο.

Το πολιτισμικό έλλειμμα των θεσμών

Στην ίδια την εσωτερική διαδικασία της Ευρώπης υπάρχει ένα έλλειμμα, πάνω στο οποίο και πάλι δεν εστιάζει ο στοχασμός. Είναι το πολιτισμικό έλλειμμα των θεσμών. Και εδώ παρατηρούμε παλινωδίες, όπως στις νέες νομοθετικές ρυθμίσεις, για παράδειγμα, για τους μετανάστες στην Ιταλία, όπου διατυπώνονται προτάσεις οι οποίες κάποια ώρα μπορεί να γίνουν συστημικό corpus και που θυμίζουν την κατάσταση της Αμερικής πριν από τον Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ ή την κατάσταση της Νότιας Αφρικής με το καθεστώς του Απαρτχάιντ.

Το έλλειμμα προβληματισμού αφορά και στην ανάγκη για ανασχεδιασμό και ανακλιμάκωση των πολιτικών, καθώς το μέγεθος της Ευρώπης, ένα μέγεθος εξαιρετικά μεγάλης και πολυσύνθετης κλίμακας, οδηγεί εύκολα σε πολλές παγιδεύσεις προοπτικών και καταστροφή δυνατοτήτων. Η ευελιξία και ο προοδευτικός χαρακτήρας των πολιτικών είναι άμεσα ζητούμενα και πρέπει να βρούμε την **χρυσή τομή** για την μεγάλη κλίμακα της Ευρώπης, **ώστε, από τη μία, να μην εμφανίζεται δημοκρατικό και πολιτισμικό έλλειμμα στις πολιτικές και στις κλίμακές της και, από την άλλη, να μην δημιουργείται ένας ιμάντας συσσώρευσης προβλημάτων αναποτελεσματικότητας και αναχρονισμού στις πολιτικές της.**

Το παράθυρο ευκαιρίας για την Ευρώπη

Ο ρόλος της Ευρώπης στην πλανητική κοσμοθεώρηση, παρά το γεγονός ότι έχει καθυστερήσει, πρέπει να ξεκινήσει άμεσα. Στον Ευρωπαϊκό χώρο υπήρξε η πιο έντονη διαδικασία κυκλοφορίας και δοκιμής των ιδεών στην ζωή. Ταυτόχρονα, η Ευρώπη είναι ένας από τους ηγετικούς παράγοντες στην διαμόρφωση του παγκόσμιου θεσμικού πλαισίου. Έτσι, η πλανητική κοσμοθεώρηση δεν θα είναι μια θεώρηση ερήμην των πλανητικών πολιτικών – θα μπορεί να διαχυθεί εποικοδομητικά στις πλανητικές πολιτικές.

Για να ξεκινήσει αυτό, πρέπει να υπάρξουν **πρωτοβουλίες**

ανοικτής συνάντησης των ομάδων σκέψης για την Ευρώπη και τον κόσμο, σε όλα τα πεδία, με μια διαδικασία συνετή στο διάλογο και στην εξαγωγή γόνιμων συμπερασμάτων και πορισμάτων, με μια διαδικασία που να διαρθρώνεται με την Ευρώπη στο πεδίο της πολιτικής κοινωνίας, σε ευρωπαϊκή και κρατική διάσταση και που, στη συνέχεια, θα ανοιχτεί στην παγκόσμια πολυμερή κοινότητα.

Ο 21^{ος} αιώνας, θα έλεγε κανείς, θα είναι ο αιώνας Νέμεσις για τον Δυτικό πολιτισμό. Απαιτείται μια εξαιρετική προσπάθεια από πλευράς των βασικών πόλων του Δυτικού πολιτισμού, της Ευρώπης και των ΗΠΑ, για τη ρύθμιση της πλημμυρίδας των προβλημάτων και για **να καταστήσουν αβλαβή την διεθνή οικονομική πολιτική και γεωπολιτική ανταγωνιστικότητα με τρόπο που να μην εξελιχθεί η αρχή του 21^{ου} αιώνα σε μια προπολεμική τροχιά εξελίξεων.**

Ταυτόχρονα, πρέπει να αντιμετωπιστεί η περιβαλλοντική πτώχευση του πλανήτη και των οικοτόπων, να αντιμετωπιστεί η ανθρωπιστική πτώχευση των κρατών και των διεθνών οργανισμών και συμφωνιών και η πολιτισμική πτώχευση του συστήματος, που έχει ως βαρυκεντρικό του άξονα την οικονομική ανάπτυξη και την κρατική θέσμιση.

Σ' αυτές τις κατευθύνσεις θα πρέπει να πάρει μια εκτεταμένη πρωτοβουλία ο ευρωπαϊκός χώρος, με επίκεντρο την Ευρωπαϊκή Ένωση, χωρίς να αποκλείσει τους εξωκοινοτικούς ευρωπαϊκούς και άλλους γειτονικούς εταίρους. Η πρόκληση και το αιτούμενο από την Ευρώπη είναι πολύ μεγάλα. **Η ευκαιρία έχει περιορισμένα χρονικά όρια και δυνατότητες και η Ευρώπη βρίσκεται στην πιο κρίσιμη καμπή της από την εποχή των δύο Παγκοσμίων Πολέμων. Η Ευρώπη είτε θα ολοκληρώσει τον ρόλο της είτε θα μπει σε μια διαδικασία περιθωριοποίησης. Η ολοκλήρωση όμως του ρόλου της σημαίνει και την ανάληψη των ευθυνών του παρελθόντος, αλλά και την ανάληψη των ευθυνών για μια πλανητική δικαιοσύνη και έναν πλανητικό αειφορικό μερισμό στην πλανητική εποχή που έχει ανατείλει.**

Οι νέες τεχνολογίες παρέχουν και νέες δυνατότητες, προς όλες όμως τις κατευθύνσεις. **Η Ευρώπη έχοντας στις τεχνολογίες, στους θεσμούς, στην οικονομία, στο πνεύμα και στον πολιτισμό ένα ιστορικό βάθος και μια παγκόσμια εμπειρία πρέπει να αναλάβει την πρωτοβουλία.**

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

01/06/09

Φωτό: βικιπαίδεια